

Резюме

Новиков Е. А. Организация деятельности сетей трансфера технологий в ЕС и Украине: сравнительно-правовой аспект.

Статья посвящена правовому анализу деятельности европейских и отечественных сетей трансфера технологий. Проводится сопоставление между существующим сетям по таким критериям, как этапы развития, формы финансирования и организационно-правовая форма.

Ключевые слова: трансфер технологий, сеть трансфера технологий, национальная инновационная система.

Summary

Novikov Y. Organization of activities of the technology transfer networks in the EU and Ukraine: the comparative legal aspect.

This article is devoted to the legal analysis of the activities of European and domestic technology transfer networks. A comparison between existing networks is carried out according to such criteria as the stages of development, financing forms and organizational and legal form.

Key words: technology transfer, technology transfer network, national innovation system.

УДК 341.1

К. Г. ТУЛБА

Катерина Григорівна Тулба, здобувач Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТАНОВЛЕННЯ СВОБОДИ ПЕРЕСУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Право на свободу пересування – одне з основних природних прав людини, яке має здійснюватися нею незалежно від приналежності до того чи іншого політико-територіального утворення. З виникненням сучасної форми держави формалізація суспільних відносин та їх правове регулювання призвели до неможливості абсолютної реалізації цієї свободи і обмеження її територіальними межами держави. Людина, яка має право на вільне пересування, реалізує його повною мірою тільки в межах країни свого громадянства, за межами територіальної юрисдикції якої їй доводиться зіштовхнутися з низкою обмежень або умов реалізації такої свободи. Таке обмеження можна вважати виправданим з точки зору захисту державою свого громадянина, і в теорії права розглядається як належне. Але розвиток практики в умовах сучасних глобалізаційних процесів зумовлює усунення перешкод на шляху безумовної реалізації прав першого покоління. Високорозвинене європейське суспільство швидкими темпами рухається до рівня беззаперечного забезпечення прав, свобод та інтересів людини і громадянина, що підтверджують існуючі на сьогодні європейські інтеграційні системи, які функціонують в рамках Європейського Союзу. Це митний, валютний союзи, простір свободи, безпеки та правосуддя, єдиний внутрішній ринок, Шенгенський простір та ін. Вагому роль у створенні, забезпеченні функціонування та взаємодії даних інтеграційних досягнень відіграє принцип свободи пересування осіб. Теоретичне осмислення та аналіз нормативно-правового регулювання становлення свободи пересування на прикладі Європейського Союзу дасть змогу не лише розробити рекомендації для подальшого удосконалення існуючих норм, а й розглянути можливість використання європейського досвіду забезпечення свободи пересування з метою створення та становлення нових міжнародних об'єднань, покликаних забезпечити можливість реалізації права на вільне пересування та вибір місця проживання. Вищевикладені аргументи зумовлюють актуальність дослідження правового регулювання становлення свободи пересування в рамках Європейського Союзу.

У даній сфері наукових досліджень відомі праці таких вчених, як К. А. Бекашев, М. М. Бірюков, Т. А. Дураєв, П. А. Калиниченко, А. Я. Капустін С. Ю. Кашкін, В. І. Муравйов, Г. С. Стародубцев, Е. С. Смирнова, О. В. Стрельцова, А. О. Четвериков, Д. Хендол, Л. М. Ентін, Ю. М. Юмашев та ін.

Серед комплексних досліджень, у яких розглянуто правове регулювання свободи пересування фізичних осіб у Європейському Союзі, слід назвати дисертаційне дослідження О. М. Поліванової.

Проте питання, пов'язані з правовим регулюванням становлення свободи пересування фізичних осіб в Європейському Союзі та правових режимів її здійснення, потребують постійної актуалізації, у зв'язку з чим виникла необхідність оновлення й деталізації наукового матеріалу з вказаної проблематики. Крім того, у статті розглянуто нормативні акти Європейського Союзу у їх взаємозв'язку з шенгенським правом.

Створення внутрішнього ринку, простору свободи, безпеки і правосуддя та інших інтеграційних досягнень беруть витoki з основоположних цілей створення Європейського Союзу як форми реалізації ідеї «об'єднаної Європи», а саме: «усунення бар'єрів, які розділяють Європу» (преамбула Римського договору

1957 р. про заснування Європейського економічного співтовариства (далі – ДФЕС) і «припинення розділеності європейського континенту» (преамбула Договору про Європейський Союз 1992 р. (далі – ДЕС)¹).

Правові основи існування свободи пересування осіб в ЄС були закладені установчими договорами ЄС, зокрема ст. ст. 21, 26 Договору про функціонування Європейського Союзу і ст. 3 Договору про Європейський Союз.

Так, ст. 21 ДФЕС закріплює суб'єктивне право на вільне пересування кожного громадянина ЄС, а саме: кожен громадянин Союзу має право вільно пересуватися і проживати на території держав-членів при дотриманні обмежень і умов, передбачених Договорами та положеннями, прийнятими на підставі останніх².

Стаття 26 ДФЕС закріплює загальне положення про внутрішній ринок як простір без внутрішніх кордонів, в якому забезпечується вільне пересування товарів, осіб, послуг і капіталів.

У свою чергу, ст. 3 ДЕС засновує простір свободи, безпеки та правосуддя без внутрішніх кордонів, в рамках якого забезпечується вільне пересування осіб, а також зобов'язує держав вжити заходів щодо контролю зовнішніх кордонів, надання притулку, імміграції, запобігання злочинності та боротьби з цим явищем³.

Слід зазначити, що свобода пересування в розумінні європейської правової системи включає в себе цілий комплекс прав, які одночасно є як гарантією інших природних прав, так і ознакою правової держави.

Поняття «свобода пересування» стало основою і початком закріплення природних прав у законах і правових нормах, що є основою всіх інтеграційних процесів на території Європейського Союзу в рамках внутрішнього ринку.

При цьому термін «пересування» в контексті чотирьох свобод внутрішнього ринку набув широкого значення, відмінного від того, яке традиційно надається йому в конституційно-правових та міжнародно-правових документах про права особистості (свобода пересування як основне право людини і громадянина). У праві ЄС термін «пересування» охоплює не тільки фізичний перетин кордонів суб'єктами і об'єктами правовідносин (людьми, товарами, грошовими коштами), а й права, пов'язані з проживанням та здійсненням різних видів економічної діяльності на території інших держав.

Тобто, на відміну від національного законодавства України, де Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» чітко розмежує та визначає поняття права на вільне пересування та права на вільний вибір місця проживання⁴, європейські нормативно-правові акти об'єднують у понятті «свобода пересування» комплекс прав.

Слід звернути увагу на достатню обмеженість закріпленої установчими договорами ЄС свободи пересування, оскільки не зважаючи на скасування ними вимоги про наявність візи у громадян держав-членів, зберігався паспортний і митний контроль при перетині кордонів між країнами, а також свобода пересування осіб стосувалася не всіх громадян ЄС, а тільки трудящих і членів їх сімей⁵.

Згодом у даній сфері було прийнято ряд директив і рекомендацій щодо забезпечення прав працівників-мігрантів і членів їх сімей. Наприклад:

– Директива № 64/221/ЄЕС від 25 лютого 1964 р. «Про координацію спеціальних заходів по відношенню до іноземців в області переміщення і проживання, виправданих з міркувань громадського порядку, громадської безпеки та громадського здоров'я» (на сьогодні скасовано Директивою 2004/38/ЄС);

– Директива № 68/360/ЄЕС від 15 жовтня 1968 р. «Про скасування обмежень на пересування та проживання в межах Співтовариства працівників держав членів і їх сімей» (втратила чинність на підставі Директиви 2004/38/ЄС);

– Регламент Ради ЄЕС № 1612/68 від 15 жовтня 1968 р. «Про вільне пересування працівників у межах Співтовариства» (втратив чинність на підставі Регламенту Європейського Парламенту та Ради № 492/2011 від 5 квітня 2011 р.);

– Регламент Комісії ЄЕС № 1251/70 від 29 червня 1970 р. «Про право працівників залишатися на території держав-членів після здійснення там трудової діяльності»;

– Директива Ради № 73/148/ЄЕС від 21 травня 1973 р. «Про скасування обмежень на пересування в межах Співтовариства для громадян держав-членів стосовно поселення і надання послуг» (скасована Директивою 2004/38/ЄС);

– Директива № 77/486/ЄЕС від 26 липня 1977 р. «Про освіту дітей працівників-мігрантів»;

– Програма дій щодо працівників-мігрантів і членів їх сімей 1976 р.⁶ та ін.

Відповідно до цих нормативно-правових актів громадяни держав-членів отримали право вільно обирати місце роботи на території всього Європейського Співтовариства.

Також було закріплено заборону дискримінації при працевлаштуванні, в умовах праці, оплати праці на підставі громадянства.

Важливу роль у становленні свободи пересування осіб зіграло прийняття в 1986 р. Єдиного європейського акта, основною метою якого було забезпечення створення загального економічного простору до 1992 року. Завдяки прийняттю Єдиного європейського акта свободою пересування змогли користуватися економічно неактивні громадяни, тобто ті, хто не мав на меті заробіток, але не зважаючи на це, право на вільне пересування не поширювалося на громадян третіх країн, які проживають на території Європейського Союзу⁷.

Підписання окремими європейськими державами в 1985 р. Шенгенської угоди про поступове скасування перевірок на спільних кордонах і Конвенції про його застосування 1990 р. ознаменувало новий етап правового регулювання становлення свободи пересування осіб європейського континенту. Щоправда, слід зазначити, що відбувалися ці процеси в рамках загальної міжнародної договірної практики, а не відповідно до

спільного права держав-членів ЄС. Даними міжнародними нормативно-правовими актами було скасовано паспортно-візовий контроль на внутрішніх кордонах країн-учасниць, введено взаємне визнання віз кожного з цих держав на території партнерів, закладено основи гармонізації законодавства держав-членів в області імміграційної і візової політики, визначена організація взаємодії поліцейських сил, а також налагодження роботи Шенгенської інформаційної системи (SIS II).

У 1992 р. забезпечення свободи пересування громадян (як частина політики юстиції та внутрішніх справ) було офіційно проголошено сферою спільних інтересів держав-членів Європейських співтовариств. У Маастрихський договір було включено більшість питань, що стосуються юстиції та внутрішніх справ, які вже перебували в рамках компетенції шенгенської групи. Маастрихським договором було встановлено громадянство Європейського Союзу, що доповнює національне громадянство. Стаття 8 Маастрихського договору закріпила право кожного громадянина переміщатися і проживати на території держав-членів, а також повноваження національних і європейських органів влади щодо контролю імміграції з третіх країн, запобігання злочинності та контрабанди⁸.

Проте шенгенське законодавство продовжувало і далі розвиватися паралельно з правом ЄС як за рахунок актів Виконавчого комітету шенгенської групи в складі міністрів або державних секретарів, так і за рахунок угод, прийнятих державами-учасниками. Досить часто предметні сфери регулювання шенгенського права та *acquis communautaire* перетиналися.

Багаторічні зусилля шенгенської групи забезпечили в результаті прийняття такого великого масиву нормативно-правових актів, що вони склали вже цілісну систему⁹.

Фактично Європейський Союз і об'єднання держав-членів Шенгенського союзу були двома самостійними міжнародними організаціями, маючи необхідну систему органів, права і обов'язки, а також свої власні механізми здійснення спільної політики. З огляду на накопичений учасниками Шенгенського простору досвід, добре розроблену ними нормативну базу в галузі спільної діяльності і спільні цілі ЄС, виявилось доцільним включити все це в єдину систему Євросоюзу. Тому коли 1 травня 1999 р. вступив в силу Амстердамський договір, спеціальним протоколом до нього шенгенські правила були інкорпоровані в право Європейського Союзу. Одночасно скасовувався Виконавчий комітет шенгенської групи, а його функції передавалися Раді ЄС¹⁰.

Таким чином сучасна структура шенгенського права регулює правовідносини в сфері свободи пересування громадян не тільки в рамках Шенгенського простору, а й ЄС в цілому. Нові члени ЄС не підписують Шенгенські угоди як такі: вони зобов'язуються виконувати Шенгенські правила як частину законодавства ЄС¹¹. У свою чергу, зміни до Шенгенського законодавства вносяться не відповідно до умов, які були визначені у вихідних угодах, а в рамках законодавчої процедури ЄС.

Інтеграція Шенгенських угод у право Європейського союзу Амстердамським договором ознаменувала прийняття на початку 2000-х рр. численних інституційних нормативно-правових актів, спрямованих на гармонізацію і уніфікацію правових систем держав-членів в області забезпечення свободи пересування громадян третіх країн на території ЄС. До них можна віднести:

- Регламент Ради (ЄС) № 1683/95 від 29 травня 1995 р. «Про встановлення однакового формату візи»;
- Регламент Ради (ЄС) № 539/2001 від 15 березня 2001 р. «Про встановлення переліку третіх країн, громадяни яких підлягають обов'язку мати візу для перетину зовнішніх кордонів держав-членів, і переліку країн, громадяни яких звільняються від цієї вимоги»;
- Регламент Ради (ЄС) № 1030/2002 від 13 червня 2002 р. «Про встановлення однакового формату посвідки на проживання для громадян третіх країн»;
- Директиву № 2003/109/ЄС від 25 листопада 2003 р. «Про статус громадян третіх країн, які проживають на довгостроковій основі»;
- Директиву № 2004/114/ЄС від 13 грудня 2003 р. «Про умови допуску громадян третіх країн з метою освіти, обміну учнями, неоплачуваної професійної підготовки або волонтерської діяльності»;
- Директиву № 2005/71/ЄС від 12 жовтня 2005 р. «Про спеціальну процедуру допуску громадян третіх країн з метою наукових досліджень»;
- Директиву № 2009/50/ЄС від 25 травня 2009 р. «Про встановлення умов в'їзду і перебування громадян третіх країн з метою висококваліфікованої праці».

Також було прийнято низку регламентів і директив, пов'язаних безпосередньо з впровадженням норм шенгенського права в право Європейського союзу. Зокрема:

- Директива № 2001/51/ЄС від 28 червня 2001 р. «Про доповнення положень ст. 26 Конвенції про застосування Шенгенської угоди від 14.06.1985 р.»;
- Регламент Європарламенту та Ради № 1931/26 від 20 грудня 2008 р. «Про встановлення правил щодо малого прикордонного руху на зовнішніх сухопутних кордонах держав-членів і про зміну положень Шенгенської конвенції»;
- Регламент Ради ЄС (ЄК) № 1104/2008 від 24 жовтня 2008 р. «Про перехід від Шенгенської інформаційної системи (ШІС I+) до Шенгенської інформаційної системи другого покоління (ШІС II)»;
- Регламент Європарламенту та Ради № 767/2008 від 9 липня 2008 р. «Про Візову інформаційну систему і обмін даними між державами-членами про візи для короткострокового перебування» та ін.

Розвиток законодавства Європейського Союзу в галузі забезпечення свободи пересування фізичних осіб і поява великої кількості нормативних актів у цій сфері визначили процес кодифікації, що відбулась в 2004 р. за

допомогою прийняття Директиви 2004/38/ЄС від 29 квітня 2004 р. «Про право громадян Союзу і членів їх сімей вільно пересуватися і проживати на території держав-членів, що змінює Регламент Європарламенту і Ради № 1612/68 і скасовує Директиви 64/221/ЄЕС, 68/360/ЄЕС, 90/364/ЄЕС, 72/194/ЄЕС, 73/148/ЄЕС, 75/34/ЄЕС, 75/35/ЄЕС, 90/365/ЄЕС, 93/96/ЄЕС».

Крім того, слід звернути увагу на важливість прийняття таких кодифікованих актів в області забезпечення свободи переміщення, проведення візової та міграційної політики Європейського союзу як Шенгенський кодекс про кордони, встановлений Регламентом Європарламенту і Ради № 562/2006 від 15 березня 2006 р. та Візовий кодекс, встановлений Регламентом Європарламенту і Ради № 810/2009 від 13 липня 2009 р., які зібрали в собі всю сукупність прийнятих раніше норм шенгенського права.

Шенгенський кодекс встановлює правила перетину внутрішніх і зовнішніх кордонів країн ЄС європейськими громадянами і громадянами третіх країн, не зачіпаючи при цьому питання видачі віз, які входять до компетенції регулювання Візового кодексу.

Норми Кодексу про кордони закріплюють наступні інтеграційні досягнення в сфері забезпечення вільного пересування осіб:

- 1) скасування прикордонного контролю на загальних внутрішніх кордонах;
- 2) єдині правила перетину зовнішніх кордонів держав-членів;
- 3) поділ проходження прикордонного контролю в аеропортах і в морських портах для осіб, які пересуваються в межах Шенгенського простору, і для осіб, які прибувають ззовні;
- 4) уніфікація правил, що регламентують умови короткострокового перебування.

Шенгенським правом передбачені конкретні заходи, що компенсують скасування контролю на внутрішніх кордонах і зміцнюють безпеку зовнішніх кордонів Союзу. Основним заходом є вимога, щоб держави-члени, які мають зовнішні кордони, забезпечили належний і дієвий контроль на зовнішніх кордонах ЄС. Оскільки перевірка осіб, які перетинають внутрішні кордони, не здійснюється, дуже важливим є суворий контроль на зовнішніх кордонах ЄС з метою захисту від нелегальної імміграції, торгівлі людьми, контрабанди наркотиків та інших незаконних дій. Зміцнення зовнішніх кордонів Шенгенського простору передбачає як матеріальні (впровадження нових технологій, обладнання спостереження), так і правові заходи (система покарань за незаконний перетин кордону, більш суворий режим видачі віз і в'їзду до Шенгенського простору).

Шенгенські держави також застосовують єдину практику видачі віз з урахуванням обоюсторонніх інтересів, єдині вимоги до необхідних для отримання візи документів, стягують збір в єдиному розмірі за розгляд клопотання про видачу візи і т.д. Відповідно віза, видана в одній шенгенській державі, дійсна і в інших державах-членах, що особливо вигідно для громадян третіх країн.

Європейське законодавство передбачає випадки надання особам, що не відповідають умовам видачі шенгенської візи, національної візи, що діє в межах однієї держави. Такі випадки можуть бути пов'язані з гуманітарними цілями, національними інтересами або міжнародними зобов'язаннями.

Вторинне законодавство ЄС про єдину візову політику встановлює такі загальні положення, обов'язкові для всіх держав-членів:

- єдина форма візи-вклейки;
- перелік держав, громадяни яких пересуваються без візи;
- перелік держав, громадянам яких необхідно отримати візу¹².

Зокрема, Регламентом (ЄС) від 17 травня 2017 р. № 2017/850 «Про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 539/2001 «Про встановлення переліку третіх країн, громадяни яких повинні мати візи при перетині зовнішніх кордонів держав-членів і країн, громадяни яких звільнені від цієї вимоги» Україна віднесена до переліку країн, громадяни яких звільнені від необхідності мати візу для перетину зовнішніх кордонів Європейського Союзу за умови наявності біометричного паспорта, виданого Україною відповідно до вимог, визначених законодавством ЄС¹³.

Таким чином, свобода пересування осіб є пріоритетною в системі основних прав громадян Європейського Союзу та третіх країн.

Розвиток правової основи, що забезпечує свободу пересування фізичних осіб в ЄС, пов'язаний насамперед з інтеграційними процесами та змінами політики Союзу в даній області. З кожним роком розширюється коло суб'єктів, дії яких регулюються зазначеними вище нормами про свободу пересування.

Забезпечення свободи пересування осіб в ЄС прийнято вважати найвагомішим досягненням європейської інтеграції, позитивні результати якого відображаються як на рівні повсякденного життя європейських громадян, так і на економічному рівні держав-членів і ЄС в цілому. Тому важливо використати вказаний досвід Європейського Союзу для подальшого розвитку міжнародно-правового регулювання забезпечення свободи пересування та вільного вибору місця проживання.

¹ Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_b06

² Там само.

³ Там само.

⁴ Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні : Закон України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>

⁵ Society for the protection of unborn children Ltd. v. Stephen Grogan and others: Case C-159/90, 1991 // European Court Reports. 1991. P. I-4685 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61990CJ0159>

⁶ Action programme in favour of migrant workers and their families 14 December 1974 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ei.pitt.edu/1278/1/action_migrant_workers_COM_74_2250.pdf

⁷ Bourdoulis C. The European Union and the Immigration Problem: Small Steps and Possible Solutions // Immigration into Western Societies: Problems and Policies / Ed. By E. Ucarer and D. Puchala. L., W.: Printer, 1997. – P. 266.

⁸ Population and Migration in the European Union / Ed. by P. Rees, J. Stillwell, A. Convey, M. Kupiszewski. – Chichester: John Wiley and Sons, 1996. – P. 313.

⁹ Войников В. Shengen Acquis и расширение Европейского Союза / В. Войников, О. Потемкина : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ieras1.socionet.ru/files/Potemkina

¹⁰ Там само.

¹¹ Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts- Protocol integrating the Schengen acquis into the framework of the European Union, Official Journal C 340, 10/11/1997. – P. 0093 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:11997D/PRO/02>

¹² Council Regulation (EC) No 539/2001 of 15 March 2001 listing the third countries whose nationals must be in possession of visas when crossing the external borders and those whose nationals are exempt from that requirement. Official Journal L. 081, 21/03/2001 P. 0001–0007 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32001R0539>

¹³ Regulation (EU) 2017/850 of the European Parliament and of the Council of 17 May 2017 amending Regulation (EC) No 539/2001 listing the third countries whose nationals must be in possession of visas when crossing the external borders and those whose nationals are exempt from that requirement (Ukraine) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/ELI/?eliuri=eli:reg:2017:850:oj>

Резюме

Тулба К. Г. Правове регулювання становлення свободи пересування на прикладі Європейського Союзу.

У статті проаналізовано основні нормативні акти Європейського Союзу, які забезпечували становлення свободи пересування у межах Європейського Союзу. У процесі дослідження визначено, що розвиток законодавства Європейського Союзу у сфері забезпечення права на вільне пересування осіб здійснювався переважно за рахунок розширення кола суб'єктів, що мають змогу реалізувати зазначене право, а також за рахунок поступового скасування перевірок на спільних кордонах держав-членів. Крім того, у статті висвітлено процес інкорпорації норм шенгенського законодавства у право Європейського Союзу. А також досліджено основні положення кодифікованих актів у сфері візової та міграційної політики Європейського Союзу, а саме Шенгенського та Візового кодексів. За результатами дослідження визначено важливість політичного курсу держав у напрямі забезпечення свободи пересування та необхідність використання досвіду правового регулювання європейських інтеграційних процесів у міжнародному праві.

Ключові слова: свобода пересування, європейська інтеграція, нормативні акти Європейського Союзу, шенгенське право, скасування перевірок на спільних кордонах, візова та міграційна політика.

Резюме

Тулба Е. Г. Правовое регулирование становления свободы передвижения на примере Европейского Союза.

В статье проанализированы основные нормативные акты Европейского Союза, которые обеспечивали становление свободы передвижения в рамках Европейского Союза. В процессе исследования определено, что развитие законодательства Европейского Союза в сфере обеспечения права на свободное передвижения лиц осуществлялось преимущественно за счет расширения круга субъектов, которые имеют возможность реализовать указанное право, а также за счет постепенной отмены проверок на общих границах государств-членов. Кроме того, в статье освещен процесс инкорпорации норм шенгенского законодательства в право Европейского Союза. А также исследованы основные положения кодифицированных актов в сфере визовой и миграционной политики Европейского Союза, а именно Шенгенского и Визового кодексов. По результатам исследования определены важность политического курса государств в направлении обеспечения свободы передвижения и необходимость использования опыта правового регулирования европейских интеграционных процессов в международном праве.

Ключевые слова: свобода передвижения, европейская интеграция, нормативные акты Европейского Союза, шенгенское право, отмена проверок на общих границах, визовая и миграционная политика.

Summary

Tulba K. Legal regulation of the freedom of movement formation on the example of the European Union.

The article analyzes the main normative acts of the European Union, which ensured the establishment of freedom of movement within the European Union. In the course of the study, it was determined that the development of European Union legislation in the field of ensuring the right to free movement of persons was carried out mainly by expanding the range of subjects that have the opportunity to exercise this right, as well as through the gradual abolition of border control of member states. In addition, the article highlights the process of incorporating the norms of Schengen legislation into the law of the European Union. Also, the main provisions of codified acts in the sphere of the visa and migration policies of the European Union, namely the Schengen and Visa Codes, are examined. According to the results of the study, the importance of the political course of states towards ensuring freedom of movement and the need to use the experience of legal regulation of European integration processes in international law were determined.

Key words: freedom of movement, European integration, normative acts of the European Union, Schengen law, abolition of inspections at common borders, visa and migration policies.